SLUŽBA BOŽJA

UVODNA RIJEČ
preuzv. Predsjednika ILO-a

"Liturgijski se pokret pokazao kao znak djelovanja Božje Providnosti u današnjici; kao da Duh Sveti prolazi kroz svoju Crkvu da ljude više približi tajnama vjere i bogatstvu milosti koje proizlazi iz aktivnog sudjelovanja vjernika u liturgijskom životu" (Pijo XII učesnicima Pastoralno-liturgijskoga kongr. u Assisiju).

U ovo snažno liturgijsko gibanje, koje struji čitavim katoličkim svijetom, uklapa se i ovaj naš skromni časopis koji izdaje Interdijecezanski liturgijski odbor. Časopis nema nikakvih drugih pretenzija nego da nam približi ovo bogatstvo milosti kojemu je vrelo liturgija.

Liturgija je djelo Duha Svetoga. "Liturgija sačinjava životnu funkciju čitave Crkve, a ne samo jedne skupine ili nekog odredjenog pokreta" (Pijo XII, kao gore). Zato smo svi pozvani da se s razumijevanjem i ljubavlju uklopimo u ovo životno strujanje Crkve. Da ne budemo "kao tudji i nijemi gledaoci" (Pijo XI, "Divini cultus"). Da obilno crpemo iz ovog "prvog i neophodno nužnog izvora pravoga kršćanskog duha" (s. Pijo X, "Tra le sollicitudini").

U tom nastojanju želi pomoći ovaj časopis.

U Zagrebu, na blagdan Svih Svetih 1960.

✝ DR FRANJO ŠEPER
nadbiskup zagr., Predsjednik ILO-a

RIJEČ PREUZV. POKROVITELJA BIVŠEG LITURGIJSKOG ODBORA

Od srca se veselim ovom liturgijsko-pastoralnom listu. Zgodno je, što će izlaziti zajedno za Hrvate i Slovence, da se tako naša liturgijska nastojanja što više koordiniraju. Uvjeren sam, da će ovaj list zajedno sa mnom pozdraviti i promicati svi naši preuzv. biskupi.

Neka ovo skromno sredstvo nastavi sve ono, što se dosad kod nas učinilo na polju liturgijske obnove. Drugi narodi idu naprijed mnogo većim koracima, a mi učinimo, što možemo. U ovom će liturgijskom listu svećenici naći mnogo toga, što će im samima koristiti, da još više uzljube i proživljuje svetu liturgiju, i to na temelju odluka Sv. Stolice, pa i najnovijih rubrika misala i časoslova. Uz to će im pomoći, da prema želji i uputi Crkve svoje vjernike jedinstveno vode na nenadoknadiva i nepresušiva vrela liturgijskog života.

Liturgijski apostolat je nada sve važan, jer izravno slavi Boga i posvećuje duše. To je najsavršenija Božja služba, kako je sv. Ivana Arška ponavljala svome narodu: "PRIJE SVEGA MORAMO BOGU SLUŽITI!"

Bog blagoslovio ovaj skromni, ali vrlo potrebni liturgijski pothvat, što ga poduzimlje naš zaslužni Interdijecezanski liturgijski odbor!

✝ MIHO PUŠIĆ
nadbiskup-biskup

Hvar, 29. X. 1960.

PASTORALNA LITURGIKA

Za one, koji liturgiju smatraju kao skup ceremonija i crkvenih zakona, što sredjuju javno bogoštovlje Crkve, liturgijska je znanost dio crkvenog prava. U njoj su povijest i sadašnji život obuhvaćeni samo toliko koliko služe, da se upoznaju rubricistički zakoni bogoštovlja. Pred pedesetak godina liturgijska se znanost skoro isključivo ovako shvaćala.

Usprkos sadašnje svjetske raširenosti liturgijskog pokreta i usprkos javnog negodovanja, što ga je enciklika "Mediator Dei" (v. Vjesnik djak. bisk. 1955, str. 28) izrazila prema ovom shvaćanju, i u samim crkvenim krugovima nipošto nisu rijetki oni, koji ostaju privrženi ovakvom shvaćanju liturgije. Poznavanje rubrika je doista vrlo potrebno, ali ograničiti liturgiju na same rubrike znači zatvarati oči pred svjetlošću. Na sreću su sve rijedji oni, koji tako misle.

Pred nekih tridesetak godina nastala je jaka reakcija protiv ovakvom samovoljnom ograničenju. Reagiralo se u dvostrukom pravcu. U prvom redu se proširio predmet liturgijske znanosti. Liturgika više ne obradjuje same rubrike i ceremonije, već i liturgijske predmete, čine i blagdane. U drugom se redu nastoji iznijeti povijesni razvitak svih liturgijskih stvari od njihova postanka do danas. Nekada se dakle liturgijska znanost smatrala kao rubricistika, a iza toga skoro u svim slučajevima kao jednostavna povijest. Ne kao da tu manjka po koji mig prema teološkoj misli i pre

ma duhovno-asketskim vrednotama liturgije, ali većinom je to samo natuknuto, često vi lo ukratko.

Jasno je, da ovakav povijesni način shvaćanja liturgije znači veliki napredak u usporedbi s rubricističkim shvaćanjem. Poznavanje postanka liturgijskog bogatstva sa svim svojim gledištima uvodi nas u pravilno shvaćanje liturgije, kakvu danas proživljavamo. Nastavljanje i usavršavanje ovog povijesnog studija jest temelj, bez kojeg bi bilo smiješno iznositi druga tumačenja liturgije, pa bilo teološka ili mistična.

Nakon svega ovoga u najnovije se doba u proučavanju liturgije osjeća nužna potreba, da se na temelju povijesnog istraživanja liturgije, kad god to stvar traži, nastoji premašiti fazu čisto ili samo prvenstveno povijesnog zanimanja. Sadanja su liturgijska nastojanja okrenuta u tri smjera: u ASKETSKOM smjeru, koji će preko jednostavnog povijesnog shvaćanja znati u liturgiji ubrati plodove pouke i poticaja za duhovni život; u PASTORALNOM smjeru, koji će još više nastojati kršćanski puk opet povratiti liturgiji i liturgiju kršćanskom puku; i konačno u užem TEOLOŠKOM smislu, koji teži da prodube liturgiju u svijetlu konačne misaone sinteze, kakvu joj može dati samo opća sintetična teologija, koju danas nazivamo dogmatikom.

Zadnjih petnaestak godina pastoralno se shvaćanje liturgije sretno razvija i svakog dana sve više raste. Pastoralna je liturgika danas VELIKA DINAMIČNA SNAGA liturgijskog pokreta. Ona je bez sumnje od

njega učinila SVJETSKI POKRET, koji sada duboko zanima ne samo široke slojeve kršćanskog puka, već i sve veći broj svećenika u pastvi i odgovornih hijerarhijskih pastira. Pastoralno nastojanje predstavlja onaj odlučni razlog, koji je proizveo nove i upadne liturgijske reforme.

(Iz uvoda knjige C. Vagaggini OSB, "Il senso teologico della liturgia", Roma 1958).

ZAZIVI PRIGODOM KONGRESA U MUNCHENU

(Izvadak)

Gospodine Isuse Kriste, ti si prvi, posljednji i živi. Tebe, koji si sabrao svoju Crkvu iz svih plemena i naroda, molimo da nam se smiluješ.

Da se dostojiš Crkvu svoju obiljem Duha Svetoga ispuniti, rasvijetliti i ojačati -

Da se dostojiš na svakom mjestu pobuditi vjesnike svoje istine i svjedoke svoje dobrote -

Da se dostojiš pastire svoje Crkve oduševiti u vjrnoj i razboritoj revnosti -

Da se dostojiš sve one, koji po cijeloj zemlji zazivlju ime tvoje u ljubavi i bratstvu ujediniti -

Da se dostojiš okupiti ih oko svoga stola i hraniti ih kruhom života -

Da se dostojiš sve nas razveseliti u očekivanju dolaska tvoga kraljevstva -

Tebe molimo, usliši nas !

---

njega učinila SVJETSKI POKRET, koji sada duboko zanima ne samo široke slojeve kršćanskog puka, već i sve veći broj svećenika u pastvi i odgovornih hijerarhijskih pastira. Pastoralno nastojanje predstavlja onaj odlučni razlog, koji je proizveo nove i upadne liturgijske reforme.

(Iz uvoda knjige C. Vagaggini OSB, "Il senso teologico della liturgia", Roma 1958).

ZAZIVI PRIGODOM KONGRESA U MUNCHENU

(Izvadak)

Gospodine Isuse Kriste, ti si prvi, posljednji i živi. Tebe, koji si sabrao svoju Crkvu iz svih plemena i naroda, molimo da nam se smiluješ.

Da se dostojiš Crkvu svoju obiljem Duha Svetoga ispuniti, rasvijetliti i ojačati -

Da se dostojiš na svakom mjestu pobuditi vjesnike svoje istine i svjedoke svoje dobrote -

Da se dostojiš pastire svoje Crkve oduševiti u vjernoj i razboritoj revnosti -

Da se dostojiš sve one, koji po cijeloj zemlji zazivlju ime tvoje u ljubavi i bratstvu ujediniti -

Da se dostojiš okupiti ih oko svoga stola i hraniti ih kruhom života -

Da se dostojiš sve nas razveseliti u očekivanju dolaska tvoga kraljevstva -

Tebe molimo, usliši nas !

D O Š A Š Ć E

Došašće možemo promatrati s liturgijskog, asketskog, pastoralnog i folklornog gledišta. Dušobrižnik u svojoj odgovornosti za duše ne bi smio nijedno od njih zanemariti. Ovdje donosimo okosnicu misli, koje se odnose na uže liturgijsko shvaćanje Došašća.

1. OTAJSTVO DOŠAŠĆA. - U Objavi, kako je nalazimo u Svetom Pismu, odjekuje neprestano otajstvo dolaska Isusa Krista. To ide od početka knjige Postanka (3,15) do posljednjih redaka Otkrivenja. Stoga otajstvo dolaska Gospodnjega ubrajamo u temeljne, žarišne i smjernične ideje, a isto ga tako moramo smatrati pokretnom snagom u djelu našega spasenja.

Crkva je ugradila u svetu liturgiju najsjajnije odlomke Svetoga Pisma kao ugaono kamenje. Posve je razumljivo, da je ideja i stvarnost prvog i drugog Isusova dolaska na zemlju morala dobiti izrazito mjesto u liturgiji i u liturgijskoj godini. Veličina je liturgije, da je po svojim - na prvom mjestu latreutskim - sadržajima, poimence u žrtvi sv. Mise i Časoslovu, sažeto pružila nadosjetni zor otajstvene zbilje.

Otkad je Pijo XII. u enciklici "Mediator Dei" objelodanio, da je liturgija zajedničko javno bogoštovlje otajstvenog Tijela Kristova, to jest Glave i njegovih udova, nastavio je svojim razlaganjima, da na odgovarajućim mjestima napose istakne važnost otajstava za pravilno shvaćanje liturgije. Ona ima središnje značenje. Toga značenja nemaju ni rubrike, premda su veoma

potrebne, pa ni genetična tumačenja liturgije, iako bez njih nema njezina razumijevanja; već otajstva, koja rubrikama i genetici daju dubinu smisla i konačni uvjet postojanja.

Pijo XII. u spomenutoj enciklici precizira otajstvo liturgijske godine ističući, da je ona"sam Krist, koji trajno živi u svojoj Crkvi i nastavlja put svojeg neizmjernog milosrdja" (Vjesnik djak. bisk. g. 1955., br. 9, str. 134). Ako to vrijedi za čitavu liturgijsku godinu, tada to vrijedi i za njezine najznačajnije dijelove. Dakle vrijedi i za Došašće.

2. OSVRT NA MISNE OBRASCE DOŠAŠĆA. - Početnika u razmatranju promjenljivih dijelova misnih obrazaca u Došašću smeta prebacivanje eshatoloških zbivanja pred prošle dogodjaje, kako to imamo u Evandjelju prve adventske nedjelje u odnosu prema ostalim trima nedjeljama. Genetičko tumačenje u vezi s današnjim stanjem misnih obrazaca posve zadovoljava i kritički duh istraživaoca. Ipak nije lako naći idejne razloge spomenutog redosljeda. To je tim osjetljivije što liturgija ima svoj dosljedni uzlazni stil, pa se ne ponavlja, a još manje pravi skokove. Izmedju 24. nedjelje poslije Duhova i 1. nedjelje Došašća nema razlike u evandjeoskoj tematici, dok je izmedju prve i druge nedjelje u Došašću obzirom na Evandjelje očiti skok.

Medjutim uza svu paradoksalnost spomenutih činjenica, one u stvari odražavaju tek neku prividnu nedosljednost, jer liturgija u svojim otajstvima posjeduje nadvremenski biljeg. Ona je u svojem otajstvenom

elementu projekcija vječnog u vremenito, u vrštavanje neizmjernog u prostorno ograničeno, pa se stoga mora osjetiti preobilje milosnih elemenata. Usto u Bogu i njegovim otajstvima ostaje neprestani "sada", a mi smo uz naš "sada" u najviše slučajeva vezani na "prije" i "poslije". Opravdanje pak za Evandjelje prve adventske nedjelje nalazimo u činjenici, da je ono navještaj cilja u grandioznoj katehezi liturgijske godine. Stoga je posve naravno, da je DRUGI KRISTOV DOLAZAK dominanta adventskog raspoloženja, a sve drugo u njem je kao pomoćno sredstvo, koje nas vodi k cilju.

3. REFORMA RUBRIKA I DOŠAŠĆE. - Posljednje liturgijske reforme (Pijo XII. g. 1955. i Ivan XXIII. g. 1960), u vezi s promjenama u kalendaru liturgijske godine, vidljivo povećavaju značenje Došašća. Već je u prvoj preinaci liturgijskog kalendara (g.1955) podignut stupanj adventskih nedjelja. Najnovijom sistematizacijom rubrika Misala i Brevijara, koja stupa na snagu 1. I. 1961., dobile su ferije Došašća još veće značenje, jer su uzdignute na stupanj ferija 3. reda, a one poslije 17. prosinca na stupanj 2. reda. Iz razlaganja u vezi s otajstvom Došašća lako se može opravdati navedene rubricističke promjene. Služba svetog vremena u Došašću mora biti jasno istaknuta u granicama mogućnosti, koje nameće liturgijska tradicija.

HOMILIJA S. GERMANA

na blagdan Bezgr. Začeća B. D. Marije

Zdravo Marijo, milosti puna, svetija od svetaca, uzvišenija od nebesa, slavnija od Kerubina, dičnija od Serafina, časnija od svih stvorenja. Zdravo golubice, koja nam donosiš i plod masline i Osloboditelja od duhovnog potopa i pokazuješ nam luku spasa. Tvoja srebrna krila i zlatno perje blistaju se odsjevom sjaja Duha Rasvijetlitelja. Zdravo premili i razumni Božji raju, koji danas na istoku zasadi predobrostiva i svemoguća njegova desnica. Ti mirišeš kao ugodni ljiljan i rasteš kao neuvela ruža za lijek onima, koji su na zapadu pili škodljivu i duši pogubnu gorčinu smrti. O raju, u kojemu cvate životvorno stablo poznanja istine, što daje besmrtnost onima, koji od njega okuse. Zdravo svetošću izgradjeni, bezgrešni i prečisti dvore Boga, svevišnjeg Kralja, koji si ukrašen veličanstvom samog Božanstva; dvore, koji sve primaš pod okrilje i sitiš otajstvenim nasladama; dvore, u kojem se nalazi blistava odaja duhovnog Zaručnika, koju nije napravila ruka ljudska. Tu se božanska Riječ združila s ljudskim tijelom htijući spasiti grješni ljudski rod i s Ocem pomiriti one, koji su radi vlastite krivnje bili iz raja istjerani.

Zdravo goro Božja prebogata i sjenovita, na kojoj je othranjen razumni Jaganjac, koji je ponio na sebi naše grijehe i slabosti. Ti si gora, s koje se otcjepio onaj Kamen, koji ničija ruka nije isklesala, a on je satro žrtvenike idola i postao ugaoni kamen

divan u očima našim. Zdravo sveto Božje prijestolje, spremište božanskih darova, slavna kućo, prekrani nakite, probrano blago, utjeho cijelog svijeta i nebo, što pjevaš o slavi Božjoj. Zdravo posudo salivena od čistoga zlata, koja sadržiš u sebi manu, to jest Krista, preslatku milinu naših duša. O prečista i svake hvale i časti predostojna Djevo! O Bogu posvećeni dare, koji nadilaziš svako stvorenje, nekopana zemljo, neorano polje, cvjetna lozo, izvor-vodo, plodna djevice, majko bez muža, sakriveno blago nevinosti i uresu svetosti. Uzmi u svoje ruke kormilo crkvene ladje i dovedi nas u mirnu luku svojim sigurnim i radi majčina ugleda uspješnim molitvama. Moli za nas Gospodina Boga, Stvoritelja svih, svoga Sina, koga si rodila bez oca.

Sjajno zaodjeni svećenike pravednošću i radošću prokušane, čiste i iskrene vjere. Sigurno upravi miru i napretku pravovjerne vladare, koji su uza sav grimiz i sjaj zlata, uz sve biserje i drago kamenje, uzeli tebe za krunu i nakit i najtrajniji ukras svoga kraljevstva. Opaki svijet, koji psuje tebe i Boga, koga si ti rodila, pokori Božjim nogama. Učvrsti vjerni puk, da ustraje u vršenju Božjih odredaba u svojevoljnoj podložnosti i posluhu. Okruni pobjedonosnim slavljem ovaj svoj grad, koji tebe štuje kao svoju tvrdjavu i temelj. Čuvaj Božje dvore zaštičujući ih svojom jakošću, uzdrži svečani ures hrama. One, koji te hvale sačuvaj od svih zala i duševnih nevolja. Zarobljenima udijeli slobodu, utjehom budi putnicima i onima, koji nemaju ni krova ni bilo koje pomoći. Pruži cijelom svijetu svo

ju pomoćnicu ruku! Daj da velikom radošću i veseljem slavimo ovu i sve tvoje svetkovine u Kristu Isusu Kralju vasione i pravom našem Bogu. Njemu neka je slava i jakost zajedno s izvorom života Ocem i jednako vječnim i vladajućim božanskim Duhom u vijeke vjekova. Amen.

SV. GERMAN I carigradski patrijarha (g. 715-730) potječe iz ugledne patricijske obitelji. Bio je najprije klerik u crkvi Hagia Sophia, zatim metropolit u Kyzikosu i napokom patrijarha u rodnom gradu. Za vrijeme cara Leona III borio se riječju i perom protiv ikonoklazma, pa je radi toga izazvao mržnju protiv sebi, te se tri godine prije svoje smrti (733) morao odreći patrijarške službe. Dragocjene su nam njegove HOMILIJE. Ima ih devet na broj, a od njih je sedam marijanskih. Medju njima je i ova prekrasna, što je donosimo u hrvatskom prijevodu. U homilijama sv. Germana nalaze se značajni dokazi za uznesenje presv. Djevice na nebo. Osim homilija napisao je Dijalog, u kojem obradjuje pitanje djelovanja Božje providnosti u ljudskom životu. Napisao je takodjer spis protiv Origenove nauke o apokatastazi. Nije sigurno, da je on auktor himana i tumačenja misne liturgije, štose njemu pripisuje.

UTJELOVLJENA MILOST BOŽJA
(Poslanica božićne ponoćke)

Sv. Pismo često puta govori o milosti Božjoj. Tolike su njezine diobe i podrazdiobe u dogmatskim udžbenicima. Ipak možemo općenito kazati, da je milost spasiteljsko djelovanje Boga u čovjeku. Ono je odlučeno od vječnosti, a za nas je postalo vidljivim i djelatnim u otkupiteljskom djelu Kristovu. "Milost je Bog, koji otkupljuje - milost je otkupljeni čovjek" (Trenkler).

O milosti (haris) govor je i u Poslanici, koja se čita na božićnoj ponoćki. Liturgija uzimlje ulomak iz poslanice sv. Pavla učeniku sv. Titu, kojega je Pavao ostavio na Kreti, da nastavi apostolski rad i uredi crkvene prilike. Tit. 2, 11-15.

"Predragi! 11 Pojavila se milost Božja
spasiteljska svim ljudima. 12 Poučava
nas, da se odrečemo bezbožnosti i svjetovnih želja, te trijezno, pravedno i pobožno živimo na ovom svijetu 13 čekajući
blaženu nadu i objavu slave velikoga Boga i Spasitelja našega Isusa Krista. 14 On je
dao samoga sebe za nas, da nas otkupi od svakoga bezakonja i sebi očisti narod izabrani, koji revnuje oko kreposnih djela. 15
Na ovaj način govori i potiči i kori sa svim ugledom u Kristu Isusu Gospodinu našemu".

11 Čitav povjesni tok označavaju dva dolaska Kristova na svijet: Božić i sudnji dan. Pojavila se (epefane) označuje odredjeni povjesni dogodjaj. Glagol fanein označuje odredjenu činjenicu: Kristov dolazak s neba na zemlju, tajanstvenu "epifaniju". Pri

je pojave "velike tajne pobožnosti u tijelu" (1 Tim. 3, 16) svijetlo čovječeg razuma i nesavršene objave u Starom Zavjetu bilo je zastrto sjenom. U prvoj Spasiteljevoj epifaniji ostvario se veliki središnji događaj povijesti. Zaista, pojavila se milost Božja, koja spasava sve ljude. Milosrdna Božja ljubav (hesed), o kojoj često govori objava Starog Zavjeta, postala je napokom vidljiva u Sinu Božjemu, koji je na sebe uzeo ljudsku narav. U njemu stanuje pununa božanstva tjelesno (Kol. 2, 9). Od punine njegove svi mi primismo milost za milost (Iv. 1, 16). - Spasiteljska milost, o kojoj govori apostol Pavao, konkretizirala se u Isusovu zemaljskom životu od utjelovljenja do uzašašća kao objava-epifanija Božjega milosrdja. Ova EPIFANIJA UPRAVLJA NAŠE POGLEDE PREMA PARUZIJI, konačnom Isusovu dolasku na svijet na koncu vremena. Izraz "paruzija" upotrebljava apostol u drugim nepastoralnim poslanicama, a u pastoralnim piše o kršćanskom životu kao plodu prve epifanije i kao pouzdanom iščekivanju druge.

12 Ova spasiteljska milost poučava nas i odgaja (paideuousa) ne samo gledom na razum, već i moralno upućujući nas u kreposan život. Milost nas odgaja, da se odrečemo (aor. arnesamenoi), t. j. da potpuno prekinemo s nevjernim i nemoralnim poganstvom, koje ne iskazuje Bogu dužnu počast. Treba potpuno prekinuti sa svjetskim željama, strastima i požudama. Ukratko: treba se odreći sotone, njegovih djela i njegova sjaja, kako to Crkva traži od nas na obredu krštenja. Apostol sažimlje cjelokupni kršćanski život

u tri izraza: TRIJEZNO, PRAVEDNO, POBOŽNO. Trijezno označuje kontrolu nad samim sobom prije svega po umjerenosti. Krepost pravednosti daje svakom svoje. Pobožnost označuje dužno poštovanje i poklon Gospodinu Bogu.

13 Po ulivenoj nam od Boga kreposti nade mi se pouzdajemo, da ćemo postići vječnu sreću u nebu. To će ujedno biti objava velikoga Boga i Spasitelja našega Isusa Krista, t. j. druga epifanija na koncu svijeta.

14 U ovoj drugoj epifaniji-objavi ponovo dolazi utjelovljeni Sin Božji, koji je radi nas prinio za žrtvu svoj vlastiti život. Htio je, da nas otme ropstvu uz cijenu vlastite krvi. Nije to bilo oslobodjenje iz Egipta ili babilonskog sužanjstva, nego izbavljenje od svakoga bezakonja (anomia), t. j. od svakog kršenja moralnog zakona, od grijeha. Očišćeni prolivenom Kristovom krvlju kršćani su postali Kristov posjed, njegov stečeni (izabrani)narod, novi Izrael, koji nastoji vršiti kršćanske kreposti. - Za Pavla je Crkva NOVI IZRAEL. Na apostolskom saboru u Jeruzalemu izraz "izabrani narod" upotrebio je sv. Jakov, glavar hebrejske crkvene općine u Jeruzalemu i primjenio ga na kršćanski narod (Dj. ap. 15, 14).

15 Apostol Pavao nalaže Titu, da ovaj nauk propovijeda: "govori, potiči i kori". Duhovni pastir u nastojanju oko spasenja povjerenog mu stada mora upotrebiti svu svoju vlast i ugled.

U smislu ovih opomena svetkovanje Božića je obnova života i čekanje nebeske slave.

USTANI, RASVIJETLI SE !

(poslanica na blagdan Bogojavljenja)

Moćni prorok i pouzdani vidjelac Izaija(Sirah 48, 22) javlja se u povijesti izraelskog naroda onda, kad još sve nije bilo izgubljeno, no prijetila je pogibao, da bude izgubljeno.

Za vrijeme kraljeva Jeroboama II. i Ozije sjeverno (izraelsko) i južno (judino) kraljevstvo još evatu, aki po posljednji put. Bio je to cvat nalik krasnom danu, za kojim je imala doći strašna oluja. Izaija se rodio 756 g. prije Krista, a o njegovoj službi neznamo ništa poslije 700 g. U nekom smislu možemo ga nazvati narodnim herojem, jer je aktivno sudjelovao u povijesti svoga naroda. Blistav pjesnički stil, novost i živost njegovih slika izdižu ga kao klasika Biblije. Renan je o njemu kazao: "Bio je najveći u nizu orijaša", a sv. Jeronim veli: "Radije ga nazovimo evandjelistom, nego prorokom".

Pojava Izaijina označuje nov odsjek u očekivanju Mesije. Proroštva, koja on donosi, nisu usamljeni ulomci, iz kojih izbija tek po koja svijetla zraka. To je nešto poput svijetla, što ga prosiplje zora vedroga dana.

Pad Samarije, neprekidna i nesuzdrživa asirska osvajanja mogla su dati smrtni udarac mesijanskim nadama. Što će ostati od njih? Da li će se kraljevstvo budućnosti, kraljevstvo Božje, rasplinuti poput oblaka? Izaijina je misija bila, da spasi mesijanske nade i da ih uznese na onu visinu, do koje se još nikada nisu vinule.

Mada će Jeruzalem jednom postati ruševinom, on ne će zauvijek ostati ruševina. Stoga Sion ne treba da plače nad gubitkom svoje stare slave i gubitkom svoje djece. Iz polutame svoga proročkog vidjenja prorok kliče prema sretnom danu povratka iz ropstva. Jeruzalem treba da se veseli, jer prima povratnike. No taj isti Jeruzalem postat će ujedno i metropola,majka svih kršćanskih naroda. Zadnja Izaijina proroštva neposredno imaju u vidu povratak prognanika, no ujedno ona otvaraju prozore, kroz koje se nazire daleki mesijanski horizont (R. Knox). U odlomku, koji se čita na Bogojavljenje, povratak je orisan apokaliptičkim bojama. Čini se, da on ovdje ne gleda Epifaniju božanskog Spasitelja, ali njegov izbor jezika nama je tu aplikaciju učinio neizbježnom. Ne smijemo tražiti, da se sve pojedinosti podudaraju. Iz.60,1-6.

1 Ustani, rasvijetli se, Jeruzaleme, jer
dodje svjetlost tvoja!
Jer slava je Gospodnja nad tobom istekla.
2 Jer, gle, tmina prekriva zemlju i tama
narode.
Nad tobom će svanuti Gospod,
I slava njegova vidjet će se nad tobom.
3 Narodi hode prema tebi,
I kraljevi k sjaju svijetla tvojega.
4 Digni svoje oči unaokolo i pokledaj:
Svi se sabraše, da krenu k tebi
Sinovi tvoji dolaze iz daleka
I kćeri tvoje nose na krilu.
5 Kad ovo pogledaš, zasjat ćeš od radosti,
zakucat će i raširiti se srce tvoje.
Jer k tebi će prijeći blago mora,

Bogatstvo naroda doći će k tebi.
6 Mnoštvo deva prekrit će te,
Dromedari Madijana i Efe.
Svi će doći iz Sabe noseći zlato i tamjan
I pjevajući hvale Gospodnje.
- Liturgija u navedenih šest stihova vidi sliku novog Siona, Crkve mesijanskog vremena. Ona u tom smislu tumači ovo neuporedivo prorokovo vidjenje.

1"Ustani, rasvijetli se, Jeruzaleme!" zvuči kao snažni "Gore srca"! Minulo je vrijeme žalosti i poniženja. Digni se sa zemlje, jer te obasjava svijetlo. "Dodje svijetlost tvoja" Sam Bog je svijetlost, njegova slava je svijetli oblak, što lebdi nad svetištem Novoga Zavjeta. Svijetlo je i Mesija. On je sjaj slave Božje, svijetlo, koje rasvijetljuje svakog čovjeka, koji dolazi na ovaj svijet (Iv. 1, 9).

2 To je svijetlo zasjalo na Sionu, njegove zrake padaju u svijet. Sion ga može nazvati svojim. Izvan Božjeg grada vlada tama; narodi ne znaju za Boga i za njegova Mesiju. Sion sada vrši, tako reći, službu svjetionika, koji narodima u svijetu baca mlazeve svijetla, da im pokaže put prema sigurnoj luci. Ti mlazevi svijetla su vječna Božja istina i beskrajna Božja ljubav.

3 Narodi u tmini poganstva čeznu za pravim svijetlom, radosno pozdravljaju slavu Božju, što je istekla na Sionu. Čini se kao da su uzbibani čitavi narodi i njihovi kraljevi. Svi kreću ptema svijetlu, što sada sja nad Jeruzalemom.

4 Ono što prorok vidi, želi da to pogleda i sam Sion. Stoga neka i on unaokolo zaokruži pogledom s visoke stražarnice i

ispuni se udivljenjem. Stoljeća se nižu jedno za drugim, od malog stabalca kraljevstvo Božje raste sve više i više sve do pune zrelosti na koncu vremena. Ljudi prilaze u beskonačnim nizovima, čitava plemena i narodi. Čak iz najudaljenijih zemalja dolaze noseći na rukama sinove i kćeri izraelske, što prebivaju medju njima. Nose ih nježno i savjesno kao što majka nosi slabu djecu.

5 Gledajući sve ovo Sionu srce kuca brže od radosti. Daleki trgovački narodi donose blago svoje zemlje preko širokog mora k Jeruzalemu. U poklonima kao da se narodi jedni s drugima natječu.

6 Blago mora, t. j. pomorskih velesila Fenicije i Grčke, dolazi ladjama sa zapada, dok bogatstvo Istoka i Egipta kreće karavanom kroz sirijsku i sinajsku pustinju. Tim putovima prolazila je trgovina izmedju perzijskog zaljeva i luka na sredozemnom moru. Madijan, Efa i Saba su narodi Arabije. Arapska nomadska plemena Madijana i Efe južno od Mrtvog mora, koja su uzgajala kamile, donose najbolje životinje svoga stada kao darove. Pleme Sabejaca žrtvuje svoj odlični dar - mirisavi tamjan.

Slava Gospodnja (kabod Jahve) označuje Boga u svečanoj pojavi kako se daje on ljudima upoznati. Sadržajno kabod Jahve znači moč, veličanstvo i slavu Gospodnju, jer se radi o veličanstvenoj pojavi, koji se je nemoguće oteti. Odatle možemo razumjeti kretanje raznih naroda prema Sionu. Svi traže izlaz iz mraka, da se nadju u blizini i sjaju spasiteljskog svjetionika.

Hvale Gospodnje pjevajući - označuje

slobodno kretanje, na koje narod hrli slobodno i veselo. Zato je pjesma na njihovim usnama neprisiljena, ona je slobodna, puna svježine i duhovne radosti.

S veselom pjesmom na usnama narodi sobom sa svih strana donose i svoje blago. Snaga naroda (Vg fotitudo gentium, TM hel goim) označuje ekonomsku snagu s kojom kreću na put neznabožački narodi, dok usporedo mnoštvo mora (Vg multitudo maris, TM hamon jam) označuje blago mora.

Pojavi slave Gospodnje s jedne strane odgovara s druge strane vesela pjesma s prvorazrednim poklonima.

=========

LITURGIČNI DOKUMENTI PIJA XII.

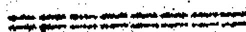
Sveti Pij X. je imel načrt, izvesti splošno reformo liturgije. Izdal je pa le motu proprio o preosnovi cerkvene glasbe (1903) in dodatke in spremembe v rubrikah brevirja in misala (1911).

Njegov obsežni in epohalni program je povzel Pij XII. Z njim je vodstvo in iniciativo za liturgično obnovo prevzela najvišja cerkvena oblast. Obsežno delo na tem področju so opravljale že obstoječe cerkvene institucije, ustanovljena pa je bila tudi posebna papeška komisija za splošno liturgično reformo, ki še dalje intenzivno deluje. Izdani dokumenti in odloki nalagajo pastoralnemu kleru velike in daljnosežne naloge, ki jih bo mogoče do cela izvajati še le v teku prihodnjih desetletij. Usodno pa bi bilo, če bi tem dekretom premalo prisluhnili in se za nje premalo me-

slobodno kretanje, na koje narod hrli slobodno i veselo. Zato je pjesma na njihovim usnama neprisiljena, ona je slobodna, puna svježine i duhovne radosti.

S veselom pjesmom na usnama narodi sobom sa svih strana donose i svoje blago. Snaga naroda (Vg fotitudo gentium, TM hel goim) označuje ekonomsku snagu s kojom kreću na put neznabožački narodi, dok uspoređo mnoštvo mora (Vg multitudo maris, TM hamon jam) označuje blago mora.

Pojavi slave Gospodnje s jedne strane odgovara s druge strane vesela pjesma s prvorazrednim poklonima.

LITURGIČNI DOKUMENTI PIJA XII.

Sveti Pij X. je imel načrt, izvesti splošno reformo liturgije. Izdal je pa le motu proprio o preosnovi cerkvene glasbe (1903) in dodatke in spremembe v rubrikah brevirja in misala (1911).

Njegov obsežni in epohalni program je povzel Pij XII. Z njim je vodstvo in iniciativo za liturgično obnovo prevzela najvišja cerkvena oblast. Obsežno delo na tem področju so opravljale že obstoječe cerkvene institucije, ustanovljena pa je bila tudi posebna papeška komisija za splošno liturgično reformo, ki še dalje intenzivno deluje. Izdani dokumenti in odloki nalagajo pastoralnemu kleru velike in daljnosežne naloge, ki jih bo mogoče do cela izvajati še le v teku prihodnjih desetletij. Usodno pa bi bilo, če bi tem dekretom premalo prisluhnili in se za nje premalo me-

nili, saj je v njih zajeta metoda vse sodobne pastoracije. Cerkev s svojimi odloki hodi daleč pred nami. Kler pa je, često prav tako kakor verniki, v zadevah božje službe izredno in nekam ljubosumno konservativen.

V nasljednjem hočemo dati kratek pregled najvažnejših liturgičnih dokumentov Pija XII., da bolje uvidimo, koliko je že narejenega in se jasneje zavemo nalog, ki jih Cerkev z zaupanjem stavi današnjemu kleru.

1. Dogmatični osnovi liturgične obnove sta okrožnici: MYSTICI CORPORIS (1943) in MEDIATOR DEI (1947), ki jo imenujejo "magna charta liturgiae". Za študij sta nam obe dostopni v domačem jeziku. Slovencem je prvo prevedel in komentiral prelat dr. Franc Grivec, drugo so izdali, razmnoženo na ciklostilu, bogoslovci v Ljubljani kot pomožen skript za liturgiko, v hrvaščini je pa izašla leta 1955 v djakovskem Vjesniku v prevodu p. Petrova in opombami p. Kirigina.

2. Še pred izidom za študij svetega pisma epohalne okrožnice Divino afflante Spiritu(1943) je Pij XII. bibličnemu institutu v Rimu, katerega rektor je bil sedanji kardinal A. Bea, naročil naj oskrbi nov latinski PREVOD PSALTERIJA. Ta je bil Izraelcem bogoslužna pesmarica in molitvenik za javno in zasebno molitev ter je tudi v krščanskem bogoslužju najbolj rabljenmolitvenik. V štirih letih je bilo sekularno delo uspešno končano. Biblični strokovnjaki so iz deloma popravljenega masoretskega teksta psalme prevedli v splošno razumljivo cerkveno latinščino. Hoteli so napraviti razumljiv in lahek prevod, najti predvsem literarni pomen svetopisemskega besedila, brez hebraizmov in

grecizmov, "da bi ta božja govorica v duhovnikih vzbujala in netila resnično in pristno pobožnost... da bi odslej pri molitvi brevirja vsi našli več luči, milosti in tolažbe". Tako pravi Pij XII. v apostolskem pismu "In quotidianis precibus", s katerim je leta 1945 nov prevod odobril in dovolil uporabljati.

Na skupnih duhovnih vajah vidimo, da večina duhovnikov, zlasti starejših, še vedno rajši moli "stari brevir" namesto novega; mnogi pač zato, ker novega niso mogli dobit, mnogi pa tudi zato, ker se niso potrudili, da bi s primerjavo spoznali jasnost, razumljivost in poetičnost novega prevoda in ga zato niso še vzljubili. Sveta stolica novi prevod le dovoljuje, in to v koru, pri skupni molitvi ali če molimo brevir sami, nikakor ga pa ne ukazuje; vendar v novih liturgičnih knjigah uporablja, kadar gre za cel psalm, dosledno le novi prevod. S tem Cerkev nakazuje, kaj naj duhovnik o novem psalteriju misli.

Slovenci imamo novi latinski psalterij preveden v novi izdaji Svetega pisma (1959) v pevodu pok. dr. Matija Slaviča. Nemcem ga je prevedel klasični stilist Romano Guardini; porabljajo ga v svojem obredniku Collectio rituum.

3. Nadaljujoč prizadevanje svetega Pija X. za pogostno i vsakdanej obhajilo ter za zgodnje obhajilo otrok je Pij XII. po toliko stoletjih olajšal EVHARISTIČNI POST in splošno dovolil VEČERNE MAŠE. Dne 6. januarja 1953 je izdal apostolsko konstitucijo "Christus Dominus" o predpisih glede evharističnega posta, kateri je sveti oficij dodal še posebno instrukcijo. Post pred

obhajilom in duhovnikom pred mašo je olaj-
šal zaradi posebnih potreb sodobnega druž-
benega in skupnega življenja: duhovnikov je
za vedno večje potrebe premalo, ob nedeljah
morajo maševati pozno, večkrat in često po
prehojeni dolgi poti, kar jih izčrpuje; to
še v večji meri velja za misionske kraje;
verniki morajo po tovarnah, pri prometu,
plovbi in v javnih službah izmenoma delati
podnevi in ponoči; marete so vprežene v do-
mače delo, otroci gredo težko tešč v šolo;
današnji ustoj življenje je oslabil člove-
kov organizem in njegovo zdravje. Iz teh ra
zlogov je Pij XII. olajšal evharistični post
tako, da je vodo dovolil brez omejitve časa,
duhovnikom, ki mašujejo pozno, to je po de-
veti uri, ali po napornem delu ali po dolgi
poti, in pravtako vernikom, ki pristopajo k
obhajilu po teškem delu, pozno ali po oprav
ljeno dolgi poti, pa dovolil, pred mašo, o-
ziroma vernikom pred obhajilom zaužiti neal
koholne pijače, le da so eno uto tešč.

Z isto konstitucijo so bile tudi večer
ne maše splošno dovoljene, pa le na zapove
dane in odpravljene praznike, na prve petke,
za slovesnosti in na en dan v tednu, če ih
dovoli ordinarij. Dovoljenja za večerne ma
še, ki jih je sveta stolica dajala med voj-
no, so mislili po končani vojni odpraviti,
toda na pogostne prošnje škofov od vseh str
ni so jih s posameznimi indulti še dalje do
voljevali. Konstitucija jih je v omejeni o-
bliki splošno dovolila.

V Rim so prihajala zahvalna pisma za to
konstitucijo, z njimi pa prošnje, naj se ev
haristični post uredi preprosteje in enotno
za obhajilo zjutraj in zvečer, večerne maše

pa dovolijo vsak dan. Kazuistiko konstitucije si je bilo težko zapomniti. Treba je bilo spovednikove presoje o tehtnosti vzrokov za olajšavo. Odprta je bila pot raznim skrupulom. Pri obedu je bilo paziti treba, da nisi užil žganja ali likerjev. Zaradi teh prošenj je Pij XII. z apostolskim pismom "Sacram communionem" z dne 19. marca 1957 dovoljenja glede večernih maš in posta pred obhajilom razširil. Da bi verniki laže pogosto prejemali obhajilo in zadoščevali nedeljski dolžnosti, je čas, ko moramo biti tešč, za duhovnike pred mašo in za vernike pred obhajilom bodisi dopoldne bodisi popoldne omejil na tri ure za jed in alkoholne pijače, na eno uro pa za nealkoholne pijače. Večerno mašo morejo škofje dovoljevati vsak dan, "če to zahteva duhovna korist znatnega dela vernikov".

Pastoralno vrednost teh odlokov, s hvaležnostjo do svete stolice, ki je v teh odlokih tenko prisluhnila potrebam časa, čutimo vsak dan.

(Naprej v 2. številki)

" " " " " " " " "

ČITAJUĆI NOVE RUBRIKE...

Kako se očekivalo, nove su rubrike misala i časoslova prema dosadašnjima skraćene, pojednostavljene i vrlo pregledne. U samih je 530 većinom kratkih točaka izneseno sve, što je prije bilo u barem dvostrukom tekstu s dugim i zamršenim periodama. Na ovim će stranicama biti govora o novim propisima koliko god trebaju i žele čitaoci.

pa dovolijo vsak dan. Kazuistiko konstitucije si je bilo težko zapomniti. Treba je bilo spovednikove presoje o tehtnosti vzrokov za olajšavo. Odprta je bila pot raznim skrupulom. Pri obedu je bilo paziti treba, da nisi užil žganja ali likerjev. Zaradi teh prošenj je Pij XII. z apostolskim pismom "Sacram communionem" z dne 19. marca 1957 dovoljenja glede večernih maš in posta pred obhajilom razširil. Da bi verniki laže pogosto prejemali obhajilo in zadoščevali nedeljski dolžnosti, je čas, ko moramo biti tešč, za duhovnike pred mašo in za vernike pred obhajilom bodisi dopoldne bodisi popoldne omejil na tri ure za jed in alkoholne pijače, na eno uro pa za nealkoholne pijače. Večerno mašo morejo škofje dovoljevati vsak dan, "če to zahteva duhovna korist znatnega dela vernikov".

Pastoralno vrednost teh odlokov, s hvaležnostjo do svete stolice, ki je v teh odlokih tenko prisluhnila potrebam časa, čutimo vsak dan.

(Naprej v 2. številki)

"""""""""""

ČITAJUĆI NOVE RUBRIKE...

Kako se očekivalo, nove su rubrike misala i časoslova prema dosadašnjima skraćene, pojednostavljene i vrlo pregledne. U samih je 530 većinom kratkih točaka izneseno sve, što je prije bilo u barem dvostrukom tekstu s dugim i zamršenim periodama. Na ovim će stranicama biti govora o novim propisima koliko god trebaju i žele čitaoci.

Najprije želimo ukratko istaknuti, da su u ovim promjenama došla do izražaja nastojanja i želje savremene liturgijske obnove. U novim naime rubrikama ima dosta toga, što ne spada u područje čiste rubricistike, već je od velike važnosti za liturgijski život uopće.

U apostolskom pismu od 25. VII. 1960. papa Ivan XXIII. piše: "Svećenike i sve druge, koji su dužni moliti božanski oficij očinskim srcem potičemo, da ono, što je u ovom božanskom oficiju skraćeno, nadoknade većim marom i pobožnošću. I kad je nekoliko i koji put smanjeno čitanje svetih otaca, živo potičemo sve klerike, da držeći ustrajno u rukama čitaju i razmatraju sveske otaca, sastavljene s toliko mudrosti i pobožnosti". Tko bude htio provesti ove dvije očinske opomene, stajat će ga mnogo truda, ali će mu se obilato isplatiti. U smislu druge preporuke Sv. Oca donosit ćemo i mi barem zrnca iz blaga patristike.

Nove rubrike još više ističu VAŽNOST NEDJELJE. Nedjelje I reda se ne podvrgavaju ni jednom blagdanu. Ako na njih padne blagdan I reda, on se prenosi. Blagdani II i III reda, koji padnu u te nedjelje, ni ne spominju se. U nedjelje II reda (a to su sve druge osim 13 nedjelja I reda) slave se samo blagdani I reda i Gospodnji (medju njima je i Svijećnica). U nedjelju se redovno mogu slaviti samo blagdani Imena Isusova, Sv. Obitelji, Presv. Trojstva, Krista Kralja i partikularni Gospodnji blagdani I reda. U tom slučaju ti blagdani posve zamjenjuju dotičnu nedjelju, koja se ni ne spominje (br. 17).

"Kanonski su časovi božanskog oficija prema svojoj ustanovi odredjeni, da posvete različite satove prirodnog dana. Stoga dolikuje, da ih se obavi u doba, koje je najbliže PRAVOM ROKU svakog pojedinog kanonskog časa, kako bi se zaista posvetio dan i dotični se časovi izmolili s pravim duhovnim plodom" (142).

Od nove se godine može anticipirati (ne prije 2 sata popodne) samo Jutrenja, koja se rastavlja od Pohvala i završava molitvom. Pohvale se zajednički moraju moliti ujutro rano (primo mane), a to se pristoji i kad ih moli pojedinac. Dakle ne bilo kada preko dana (144-145).

Povečerje se vrlo prikladno moli navečer, pa i poslije anticipirane Jutrenje. S njim se može povezati ispit savjesti, a u tom se slučaju ispusti Pater noster, koji se inače moli na početku Povečerja poslije Adjutorium nostrum (147).

Tko časoslov moli sam, ne govori kao do sada Dominus vobiscum. Mjesto toga kaže Domine, exaudi, osim ako je taj zaziv izrekao neposredno prije (247). Time dakako nije rečeno, da se časoslov ne moli za puk i u ime puka, već je odredjeno, da molioc sam sebi ne govori i ne odgovara pozdrave, koji su odredjeni za zajedničko bogoslužje.

"Misa s božanskim oficijem tvori vrhunac svega kršćanskoga bogoslužja. Stoga se po sebi Misa mora slagati sa službom dana" (270). To dakle nije mišljenje pojedinih liturgista, već odredba Crkve.

"Misa po svojoj naravi traži, da kod nje svi prisutni sudjeluju svatko na svoj

način" (272). Novi se propisi u tom pogledu oslanjaju na Uputu SZO od 3. IX. 1958, pa tako s njom ističu glavni cilj različitih načina sudjelovanja u Misi: savršenija služba Božja i duhovno izgradjenje vjernika.

KONVENTUALNA MISA trebala bi biti pjevana, a ako je tiha pristoji se, da joj prisutni sudjeluju recitirajući zajedno s misnikom barem dio Ordinarija.

"Vrlo se pristoji, da se Mise za pokojne IV reda (quotidianae) govore samo onda, kad se zaista namjenjuju za pokojne uopće ili odredjene pojedince" (423). Svagdašnje se dakle mrtvačke Mise ne smiju služiti, kad je blagdan III reda (dosadašnji duplex majus, duplex i simplex), od početka Došašća do 13. I. i kroz cijelu Korizmu bez izuzetka.

Pristupne molitve se ispuštaju na Svijećnicu, kad je prije Mise blagoslov svijeća; na Pepelnicu, nakon blagoslova pepela; na Cvjetnicu, nakon procesije s palmama; na Misi Uskrsnog Bdjenja i u Prosne dane, kad je prije Mise procesija s litanijama (424).

Molitva naredjena od Ordinarija može biti samo jedna, i to iz teškog razloga i samo za vrijeme prave potrebe. Ako ne može pitati Ordinarija, može je odrediti i župnik za tri dana (460).

Kod pjevane Mise misnik ne čita ono, što čitaju ili pjevaju po svojoj službi djakon, poddjakon ili čitač (473).

Za vrijeme Mise drugi svećenik ne smije propovijedati nego iza Evandjelja. Ako propovijeda, Misa se prekine, dok ne svrši propovijed (474).

Kad se Pričest dijeli preko Mise, ispu-

šta se Ispovijed i odrješenje, a kaže se samo po običaju Ecce Agnus Dei i tri puta Domine, non sum dignus (503).

Od nove se godine na koncu svake Mise reče Ite, missa est, a Benedicamus Domino samo na Veliki Četvrtak i kad poslije Mise slijedi kakva procesija. Tada se ispusti i blagoslov sa zadnjim Evandjeljem (507). To će biti slučaj na pr. u primorskim krajevima, gdje se prve ili treće nedjelje u mjesecu obavlja procesija sa Svetotajstvom barem po crkvi. Zadje se Evandjelje još ispušta, kad kod mrtvačkih Misa slijedi odrješenje.

"Svećenik treba dobro paziti, da ono, što ima izgovarati jasnim glasom izreče razgovjetno i prikladno, ne mnogo žureći, da može paziti što čita, a niti odviše sporo, da se ne dosadjuju oni, koji slušaju" (512).

LITURGIJSKI KALENDAR

D o š a š ć e

(Traje od Večernje u subotu prije I. nedj. do Devetog časa na Badnji dan)

Studeni:

27. Lj PRVA NEDJ. DOŠAŠĆA (1r). - U Došašću se oltar ne kiti cvijećem niti sviraju orgulje, osim na treću nedj., Badnji dan i blagdan Bezgr. Zač. Na nedjelje Došašća zabranjene su bilo kakove mrtvačke Mise. Na ferijalne dane u Došašću kleči se preko glavnih molitava u Časoslovu i Misi.

28. Lj Pon. M prošle nedj. bez Aleluja i sl. retka, nema Credo, predsl. opće. Dozvoljena je bilo koja zavjetna ili

šta se Ispovijed i odrješenje, a kaže se samo po običaju Ecce Agnus Dei i tri puta Domine, non sum dignus (503).

Od nove se godine na koncu svake Mise reče Ite, missa est, a Benedicamus Domino samo na Veliki Četvrtak i kad poslije Mise slijedi kakva procesija. Tada se ispusti i blagoslov sa zadnjim Evandjeljem (507). To će biti slučaj na pr. u primorskim krajevima, gdje se prve ili treće nedjelje u mjesecu obavlja procesija sa Svetotajstvom barem po crkvi. Zadje se Evandjelje još ispušta, kad kod mrtvačkih Misa slijedi odrješenje.

"Svećenik treba dobro paziti, da ono, što ima izgovarati jasnim glasom izreče razgovjetno i prikladno, ne mnogo žureći, da može paziti što čita, a niti odviše sporo, da se ne dosadjuju oni, koji slušaju" (512).

LITURGIJSKI KALENDAR

D o š a š ć e

(Traje od Večernje u subotu prije I. nedj. do Devetog časa na Badnji dan)

Studeni:

27. Lj PRVA NEDJ. DOŠAŠĆA (1r). - U Došašću se oltar ne kiti cvijećem niti sviraju orgulje, osim na treću nedj., Badnji dan i blagdan Bezgr. Zač. Na nedjelje Došašća zabranjene su bilo kakove mrtvačke Mise. Na ferijalne dane u Došašću kleči se preko glavnih molitava u Časoslovu i Misi.

28. Lj Pon. M prošle nedj. bez Aleluja i sl. retka, nema Credo, predsl. opće. Dozvoljena je bilo koja zavjetna ili

mrtvačka Misa.
29. Lj Ut M prošle nedj. kao jučer, usp s Saturnina, Zavj Mrtv.
30. C S ANDRIJA (2r). Usp fer, predsl apos.

Prosinac:
1. Lj Četv M prošle nedj kao 28. XI.Zavj Mr
2. Lj Pet M prošle nedj, usp s Bibijane. Ili M presv. Srca Isusova. Zavj Mrtv.
3. B S Franjo Ksaver. Usp fer.
4. Lj DRUGA NEDJ DOŠAŠĆA (1r).
5. C B Nikola Tavelić. M kao na dane muč na 4. mjestu, usp fer i s Save.
6. B S Nikola. Usp fer.
7. B S Ambrozije. Usp fer. - Post i nemrs.
8. B BEZGR. ZAČEĆE BDM (1r). Usp fer.
9. Lj Pet M prošle nedj. Zavj Mrtv.
10. Lj Sub M prošle nedj. Usp s Melhiada. zavj Mrtv.
11. Lj ili Ruž TREĆA NEDJ DOŠAŠĆA "R a d u j t e s e" (1r).
12. Lj Pon M prošle nedj. Zavj Mrtv.
13. C S Lucija. Usp fer.
14. Lj K v a t r e n a S r i j e d a. M vl.
15. Lj Četv M prošle nedj. Zavj Mrtv.
16. Lj K v a t r e n i p e t a k . M vl, usp s Euzebija.
17. Lj K v a t r e n a s u b o t a. M vl. - Na Večernji uz "Veliča" od danas do 23. ov. pjevaju se t. zv. velike antifone. Kroz ove dane zabranjene su obične zavjetne i svakidašnje mrtvačke Mise.
18. Lj ČETVRTA NEDJ DOŠAŠĆA (1r).
19. Lj Pon M prošle nedj.
20. Lj Ut M prošle nedj.
21. C S TOMA AP (2r). Usp fer, predsl ap.

22. Lj Četv M prošle nedj.
23. Lj Pet M prošle nedj.
24. Lj BOŽIĆNA VIGILIJA - B a d n j i dan (1r). Preko Prvog časa svečano se naviješta božićni blagdan. Na riječi "U Betlemu Judinu..." svi kleknu na oba koljena, a na riječi "Porodjenje Gospodina našega Isusa Krista po tijelu" još se duboko naklone. Na molitve se ne kleči.

B o ž i ć n o v r i j e m e

(Traje od prve božićne Večernje do Devetog časa na dan 5. I).

Kroz cijelo ovo vrijeme molitve prije jela "Riječ je tijelom...", a zahvala "Objavio je Gospodin..."

25. B BOŽIĆ (1r). Tri vl M. Na drugoj, i ako je pjevana, usp s Anastazije. Na trećoj zadnje Evandjelje od Bogojavljenja. Gdje je obaveza koralne službe, prva je Misa poslije Te Deum na Jutarnji, druga poslije Prvog, a treća poslije Trećeg časa. Na sve tri Mise, dok se pjeva redak Et incarnatus est, svi prisutni moraju kleknuti.
26. C S STJEPAN (2r). Na M usp Osmine. Kroz cijelu božićnu osminu na M je Credo, božićno predsl i "U zajednici sa svetima". - Na Večernji svaki dan antifone i psalmi od 2. božićne Več.
27. B S IVAN AP (2r). Usp osmine.
28. Lj SS MLADENCI (2r). Usp osmine.
29. C S Toma. Usp osmine.
30. B Bogoslužje nedjelje u božićnoj osmini. M nedjelje, usp osmine.

31. B S Silvestar. Usp osmine. - U Martiro logiju na prvom mjestu: "Octava Nativitatis Domini nostri Jesu Christi". Na drugom mjestu: "Circumcisio ejusdem Domini nostri Jesu Christi".

Siječanj 1961:
- Na snagu stupa novi "Kodeks rubrika".
1. B OSMINA BOŽIĆA (1r). Na Prvom času sva ki dan do 5. ov. Kratko čitanje "Ipsi peribunt". Danas su zabranjene sve mrtvačke Mise, pa i pogrebne.
- Svake nedjelje prije konventualne Mise mora celebrant oškropiti vjernike blagoslovljenom vodom. Ovo se škropljenje može držati i prije župske M.
- Završetak svakog himna je onakav, kako je napisan u Brevijaru. Ništa ne treba mijenjati prema blagdanima ili svetim vremenima.
- Antifone su uvijek čitave prije i poslije psalma.
2. B IME ISUSOVO (2r). Dozvoljene su zavjetne i mrtvačke Mise I i II reda.
3. B Ut Bogoslužje božićnog vremena. M kao 1. ov. bez Credo. Od danas do 12 ov. zabranjene su mrtvačke M IV reda. Zavj.
4. B Sr Bogosl bož. vremena. M kao 1. ov.Z.
5. B Četv. Bogosl bož. vremena. M kao 1.ov.

B o g o j a v l j e n s k o vrijeme
(Traje od prve Bogojavljenske Večernje do Povečerja na blagdan Krštenja Isusova)
Kroz cijelo ovo vrijeme molitve prije jela "Kraljevi Tarzisa...", a zahvala

"Svi će iz Sabe..."

6. B BOGOJAVLJENJE (1r). Na Prvom času svaki dan do 13. ov. Kratko čitanje "Omnes de Saba". Iza Ev naviještaju se pomični blagdani. Danas su zabranjene sve mrtvačke Mise, pa i pogrebne.

7. B Subota s Marije. M "Vultum" (od Bogojavljenja do Svijećnice. Zavj.
- Blagdan Sv. Obitelji počinje s prvom Večernjom, jer se svetkuje u nedjelju. Od nedjelje nema uspomene.

8. B S OBITELJ (2r). Na dnevnim časovima antifone i ps od nedj (na Prvom č. 117). Na M Credo (svake nedj), predsl Bogoj.
- U nedjelje 2. reda zabranjene su sve mrtvačke Mise, osim pogrebne.

9. B Pon Bogoslužje Bogoj. vremena. Na Jutarnji invitatorij i himan Bogojavljenja, čitanja iz I Posl. Kor. (Et ego), odgovori kao nekoć kroz osm. Bogoj., ant. za Benedictus svaki dan vlastita (kao nekoć kroz osminu), molitva od I nedj po Bogoj. M I nedj po Bogoj., Gloria, bez Credo, predsl Bogoj. Zavj.
- Na Večernji poglavlje, himan i redak od Bogoj., ant za Magnificat svaki dan vl., molitva od I nedj po Bogoj.

10. B Bogosl. bogoj. vrem. kao jučer. Zavj.

11. B Bogosl. bogoj. vrem. kao 9.ov., usp s Higina. Zavj.

12. B Bogosl. bogoj. vrem. kao 9.ov. Zavj.
- Na Večernji ps od četv, od poglavlja kao na II Več. Bogoj., molitva I nedj.

13 B KRŠTENJE ISUSOVO (2r). Bogosl. kao nekoć na Osm. Bogoj. Danas su dozvolje- zavj. i mrtv. M I i II reda.

V r i j e m e p r e k o g o d i n e
(Traje od Jutarnje blagdana s Hilarija
do Devetog časa blagdana s Petra Nolaska)

14. B S Hilarije. Usp s Feliksa. Na blagd. svetaca III reda, koji nemaju vlastitih čitanja iz Sv. Pisma, redovno je 1.čitanje ono, koje je u Brevijaru označeno kao prvo sa svojim odgovorom;kao drugo čitanje spoji se 2. i 3. s trećim odgovorom; treće čitanje je o svecu. Na prvom času svaki dan do subote iza Pepelnice Kratko čitanje Dominus autem. - Na dane naučitelja nema u M Credo. - Nedjeljno bogoslužje počinje sa subotnjom Večernjom. U nedjeljnom bogoslužju nema nikakve usp, osim kad u nedj dodje blagdan II reda.

15. Z II NEDJ PO BOGOJ.(2r). U sve nedjelje preko godine na Jutarnji je samo jedna Noćnica s 9 ps i 3 čitanja. Prvo čit. je ono, koje je u Brev. 1. sa svojim odg; kao drugo spoji se 2. i 3. s trećim odg, a kao treće uzme se 7. čitanje Ev i Hom. Odr Exaudi, a blagosl Ille nos, Divinum, Per evangelica dicta.

16. C S Marcel.

17. B S Ante opat.

18. Z Sr Ferijalno bogosl. Na Prvom je času svaki dan Poglavlje Regi. M prošle ned., bez Gloria, usp s Priske, Ite missa est. - Konv. M za mrtv svagd, molitva Deus veniae. Zavj Mrtv.

19. Z Četv Ferijalno bogosl. M kao jučer, usp ss Marija i drug. i s Kanuta. Zavj Mr

20. C Ss Fabijan i Sebastijan.

21. C S Janja. Na Jutarnji 9 vl ps s ant.Prvo je čitanje ono, koje je u Brev 1. sa

svojim odgovorom; kao drugo spoji se 2. i 3. s trećim odg; treće je sažeto čitanje o svetici. Na Pohvalama ant vl ps od nedj.
22. Z III NEDJ PO BOGOJ. (2r).
23. B S Rajmund. Usp s Emerencijane.
24. C S Timotej.
25. B Obraćenje s Pavla. Na Jutarnj 9 vl ps s ant. Tri čitanja s negdašnje prve Noćnice s vl odg, iza drugog se doda Gloria, iza trećeg Te Deum. Na Pohvalama ant vl, ps od nedj, usp s Petra pod istim završetkom bez ant i retka.
26. C S Polikarpo.
27. B S Ivan Hrizostom. Na M nema Credo.
28. B S Petar Nolasko. Usp s Janje drugi put

V r i j e m e S e d a m d e s e tnice
(Traje od Večernje u subotu prije Sedamdesetnice do Povečerja u Utorak iza Pedesetnice).
29. Lj SEDAMDESETNICA (2r). Na Jutarnji u sve nedjelje do Uskrsa iza trećeg čitanja mjesto Te Deum moli se dosadašnji 9. odgovor. Psalmi na Pohvalama s II mjesta. Na dnevnim časovima su ant vl, na Prvom času psalmi 53, 118a, 118b. Na M nema Gloria; Ite,missa est. -Kroz vrm Sedamdesetnice dozvoljena je u bogoslužju upotreba orgulja i harmonija, ali je zabranjena upotreba drugih glazbala.
30. C S Martina. Na Jutarnji himan Martinae celebri zajedno s Non illam, na Pohvalama i Večernji Tu natale. Mjesto Aleluja i sl retka kroz vrijeme Sedamdesetnice, Korizme i Muke moli se Zavlaka.
31. B S Ivan Bosko.

Liturgijski izgled
37. medjunarodnog euharistijskog kongresa

Bez ikakvog pretjerivanja može se us-
tvrditi, da je euharistijski kongres u Mün
chenu bio neke vrste pučki liturgijski
kongres. Da se ovo euharistijsko slavlje
obavilo u stilu suvremenog liturgijskog
shvaćanja crkvenog života i crkvene pobo
žnosti, treba prije svega zahvaliti grupi
prominentnih liturgičara i teologa na če-
lu sa župnikom münchenske katedrale pre-
latom K.Abentum. U toj grupi su bili Jung
mann, Egenter, Pascher, Schnitzler, Schreib
mayer, Tewrs i Tillmann.

Na svim dosadašnjim euharistijskim
kongresima, pače i na posljednjem u Rio
de Janeiro 1955. središnja točka cijelog
kongresa bila je teoforična procesija s
euharistijskim blagoslovom, a na ovom SV.
MISA sa zajedničkim sudjelovanjem prisut-
nih, posebno sa zajedničkom PRIČEŠĆU. O-
čit znak, da naše doba ima mnogo više o-
duševljenja za euharistijsku žrtvu, nego
za reprezentativne procesije.

Prof. J. A. Jungmann predložio je za
ovak kongres liturgijski naziv "STATIO OR
BIS - ZBOR SVIJETA". Taj je naziv službe-
no prihvaćen. Statio-zbor je u liturgiji
vrlo značajan izraz, koji je u doba naj-
bujnijeg liturgijskog života označavao sa
kupljanje vjernika na službu Božju oko

glavnog liturga u središtima kršćanstva (Rim, Antiohija, aleksandrija, Milan, Trier). Po simbolima uzetim iz liturgije zadnjih dana Svete sedmice izraženi su najznačajniji problemi današnjeg kršćanstva.

Četvrtak, 4. kolovoza, bio je dan GOSPODNJE VEČERE. U obredima, govorima i predavanjima nastojalo se omogučiti vjernicima, da dožive veličinu SVEČENSTVA i potrebu BRATSKE LJUBAVI. Obavljeno je redjenje svećeničkih kandidata iz različitih naroda i redova. Simbolični izražaj bratske ljubavi bila je agapa, kod koje su učesnike dvorili kardinali, biskupi i svjetovni dostojanstvenici, a još više obred pranja nogu iza Evandjelja svečane večernje Mise.

Petak, 4. kolovoza, bio je dan, u koji su učesnici trebali doživjeti značenje KRIŽA i ŽRTVE. To se nastojalo postignuti prije svega potresnim obredima Velikoga petka: otkrivanjem križa, klanjanjem križu i molitvama za potrebe cijele Crkve.

Subota, blagdan Preobraženja 6. kolovoza, bio je DAN SVIJETLA, koje simbolizira uzvišenost kršćanske nauke i ljepotu kršćanskog života. U večer toga dana, u stilu bogoslužja Uskrsnog bdjenja, uz simbolični sjaj mnogobrojnih svijeća obavljena je obnova krsnog zavjeta i posveta svijeta.

Nedjelja, 7. kolovoza, proslavljena je kao DAN GOSPODNJI sa svečanom Misom kardinala-legata. Uz promjenljive dijelove Mise dodani su čitavi psalmi. Kod Prikazanja se obavio značajni ophod s darovima za Crkvu u misijama. Još je značajnija bila zajednička Pričest, u kojoj su prestavnici svih naroda primali tijelo Spasitelja, koji se predao "ZA ŽIVOT SVIJETA" (kongresna lozinka).

V I J E S T I

OBREDI SV. SEDMICE NA ŽIVOM JEZIKU. - Novi prijevod obnovljenog obreda Svete sedmice poslan je Sv. Stolici na odobrenje. S dopunskom dozvolom Sv. Stolice moći će ga upotrebljavati sve naše biskupije.

SASTANAK ILO-A. - Po odredbi otsutnoga Predsjednika dra F. Šepera zadnjih dana kolovoza sastali su se u Zagrebu članovi ILOa pod presjedanjem o. M. dra Kirigina, podpresjednika. Glavni predmet raspravljanja bio je "Vodič za sudjelovanje vjernika u svetoj Misi". Za buduću radnu godinu zaključeno je: da se priredi novi prijevod Misala, da se započne izdavati "Služba Božja", da se priredi novi izvadak iz Rimskog obrednika. U ILO su kooptirana još dva nova člana Dr J. Pogačnik i Mo A. Vidaković.

SEDMI MEDJUNARODNI LITURGIJSKI KONGRES. - Prigodom ovogodišnjeg euharistijskog kongresa u Münchenu održan je i medjunarodni liturgijski kongres. Osim kardinala Bea sudjelovalo je 25 biskupa. Uvodni govor držao je biskup Mainza Dr Stohr, a završno predavanje kardinal Bea o temi "Službenik sakramenata i službenik riječi".

MEDJUNARODNI KONGRES MINISTRANTSKIH DUŠOBRIŽNIKA. - Za vrijeme kongresa u Münchenu održan je takodjer i medjunarodni kongres dušobrižnika, kojima je povjeren odgoj ministranta. Glavni zaključak ovog kongresa je bio: Cilj odgojitelja ne smije biti samo to, da izgradi valjanog poslužnika kod svetih obreda, nego još veću pažnju treba posvetiti odgoju nutajnjeg života. Valjano odgojeni i izobraženi ministranti najbolje će pripraviti

teren , da što prije dodje do obnove djakonske službe, koju bi obavljali sposobni i vrijedni svjetovnjaci, a da ne misle postati svećenici.

SVJETOVNJACI MOLE BREVIJAR. - Uz mnogobrojna izdanja prijevoda Misala kod svih katoličkih naroda mnogi narodi izdaju prijevode Brevijara za puk. U Španjolskoj na pr. ima šest različitih izdanja Brevijara za upotrebu vjernika.

"MJESTO NA KOJEM SE VRŠI BOGOSLUŽJE". - To je bila tema, o kojoj se raspravljalo na ovogodišnjem zasjedanju francuskog Središta za pastoralnu liturgiju (CPL) u Versailles-u od 30. VIII. do 1. IX. o. g. Tom prigodom su medju ostalim održana i ova predavanja: Misterij naših crkava; Krstionica, oltar, tabernakul; Imam sagraditi crkvu; Što da naučimo od crkava iz starih vremena; Što arhitekt očekuje od župnika, Moderne crkve.

SMRT PRVAKA LIT. APOSTOLATA. - Na putu iz Toleda za Madrid, 12. III. o. g. u autobusnoj nesreći smrtno su stradali predsjednik Vijeća liturgijskog apostolata (Junta nacional de Apostolado liturgico) msgr F. Miranda-Vicente pomoćni biskup Toleda i tajnik istog Vijeća C. Sanchez Aliseda profesor pastoralne liturgike na sveučilištu u Salamanci. Njihova smrt predstavlja teški gubitak za liturgijsku obnovu u Španiji.

DOM LAMBERT BEAUDUIN UMRL. - Letos dne 11. januarja je umrl 86 letni belgijski benediktinec, pionir liturgične obnove v Belgiji in Franciji, dom Lambert Beauduin. Deloval je na Mont Cesar in v drugih samostanih, dolgo vrsto let je bival v Franciji

in velja za duhovnega očeta in soustanovitelja centra za liturgično pastoralo v Parizu, ki izdaja važno liturgično revijo La Maison-Dieu. Ta je letos izdala že 62 zvezkov. Mnogo je delal tudi za zedinjenje ter ustanovil "Irenikon". Za njegovo 80 letnico so najvažnejše njegove članke zbrali v zbirki "Melanges liturgiques". Za liturgično obnovo je delal že pod Pijem X. Mnogo njegovih želja je danas že uresničenih. Bil je neutruden predavatelj o liturgiji in voditelj duhovnih vaj za duhovnike, kjer je mladi kler vzgajal za liturgični apostolat. Imenujejo ga "častitljivega patrijarha liturgične obnove".

GLASNA MOLITEV ROŽNEGA VENCA MED MAŠO PREPOVEDANA. - Sekretar kongregacije sv. obredov msgr. Dante je sporočil v odgovoru na različna vprašanja glede liturgičnega gibanja v Angliji, ki jih je stavil liverpoolski nadškof Heenen, da odslej glasna molitev rožnega venca med mašo ni dovoljena. S tem je rešeno sporno vprašanje, ki so ga obravnavali duhovniški listi v zadnjem času. Nastalo je na temelju točke 12 iz instrukcije sv. kongregacije obredov dne 3 septembra 1958, ki pravi: "Actiones liturgicas (sv. maša) et pia exercitia (rožni venec) inter se commisceri non licet; sed si casus ferat, pia exercitia actiones liturgicas aut praecedant aut sequantur".

PREFACIJE. - Kongregacija sv. obredov je lansko leto dovolila za vse belgijske škofije uporabo posebne adventne in evharistične prefacije, kakor so bile že v navadi v škofiji Liege. Zelo želimo, da bi bil vesoljeni Cerkvi prav kmalu ne le za advent,

temveč tudi za nedelje po razglašenju in po binkoštih in še preko tega zopet odprt zaklad starih prefacij. Za nedelje po razglašenju je lani objavil rimski liturgični list posebne prefacije. (Liturgisches Jahrbuch 1960, 2).

"DRUGO VERO UČE"! - V zbirki "Ves svet o tem govori" (Tout le monde en parle), ki jo izdaja Cerf v Parizu, je p. Roguet, dominikanec, vodilni delvec pri liturgični obnovi na Francoskem, izdal knjižico "Drugo vero uče" (On nous change la religion!).Zbirka obravnava najširša aktualna vprašanja v luči krščanske vesti. Izdala je že med drugim knjižice: "Sputnik in stradajoča ljudstva","Samomor četrte republike". Roguetova prijetno in poljudno pisana knjižica razpravlja o ugovorih in težavah pri uvajanju zbornih maš in sodelovanju vernikov pri maši. Odgovarja na ugovor: "Ne morem več moliti" - pri zborni maši namreč. Dokazuje, zakaj moramo pri maši odgovarjati, zakaj naj pri maši pojemo, vstajamo, klečimo.Razpravlja o oltarju, obrnjenemu proti vernikom ("versus populum"), o večernih mašah, evharističnem postu, polnočnici o veliki noči, ljudskem jeziku v liturgiji, o novih cerkvah in o podobnem. O posameznih poglavljah bomo še poročali. Knjižica je tudi za nas aktualna.

.....

LITURGIJSKO-PASTORALNA LITERATURA

J. Hornef, Reverrons-nous le diacre de l'eglise primitive? (Da li ćemo doživjeti obnovu djakonata iz prvih krščanskih vremena?) 224 str., 6 NF, izd. Cerf. Pitanje ob

nove djakonata postaje iz dana u dan sve aktuelnije. Na liturgijsko-pastoralnom kongresu u Asizu govorio je o ovom pitanju msgr van Bekkum, apostolski vikar Rutenga (Indonezija). Prigodom 2. svjetskog kongresa za laički apostolat sam Pijo XII. je skrenuo pažnju na ovo interesantno područje. Pisac ove knjige stoji na stanovištu, da bi obnova djakonata doskočila: 1. želji sposobnih i izobraženih svjetovnjaka, da neposredno sudjeluju u svetoj službi i svećeničkom apostolatu; 2. potrebi duhovnih pastira, da imaju dovoljan broj pomoćnika. To je posebno aktuelno u zemljama, gdje se osjeća manjak svećeničkih zvanja.

Le role de la religieuse dans l'Eglise (Uloga redovnice u Crkvi). 212 str., 6 NF, izd. Cerf. U ovoj su knjizi štampana sva predavanja, koja su održana na trećem kongresu svećenika, što se brinu za redovnice. Predgovor je napisao nadbiskup msgr Marqzues podpredsjednik francuske biskupske komisije za redovnike i redovnice.

Eucharistische Gebete der frühen Kirche (Euharistijske molitve prve Crkve). 304 st. 9,80 DM, izd. M. Grünewald, Mainz. Sabrao i razjasnio A. Hamman. Devet crteža od R. Litzenburgera.

A. M. Carre, Le sacerdoce des laics (O sudjelovanju vjernika u svećenstvu). 184 s. 6 NF, izd Cerf. Knjiga sadrži korizmene konferencije, koje je o. Carre držao ove godine u crkvi Notre-Dame u Parizu. Na temelju Sv. Pisma, nauke sv. Augustina i sv. Tome ističe, koju ulogu u Crkvi imaju zaredjeni svećenici, a koju ostali vjernici.